

Kaupunkivihreän hyödyntämätön potentiaali

Sisältö

Selvityksen toteutus

- 01** Kaupungit ovat uusien haasteiden edessä
- 02** Kaupunkivihreä auttaa haasteiden ratkaisussa
- 03** Kunnat ovat eri vaiheissa kaupunkivihreän edistämisessä
- 04** Ratkaisuja hyödynnetään epäjohdonmukaisesti
- 05** Painopisteet ja suhtautuminen määrittävät edistymistä ratkaisujen hyödyntämisessä
- 06** Parhaisiin lopputulemiin yhteistyöllä ja avoimuudella
- 07** Uudet suunnitteluohjeet ohjaavat kaupunkivihreän kehitystä Tukholmassa

Selvityksen toteutus

Monilla suomalaisilla kunnilla on kunnianhimoisia vastuullisuustavoitteita, mutta viherrakentamisen ja kaupunkivihreän roolit tavoitteiden saavuttamiseksi ovat jääneet pienemmälle huomiolle. Tällä selvityksellä halusimmekin selvittää kaupunkivihreän ja viherrakentamisen nykytilaa kunnissa ympäri Suomen sekä sitä, millaisessa asemassa viherrakentamisen eri ratkaisut ovat tavoitteiden saavuttamisessa.

Tähän vastataksemme haastattelimme yhtätoista asiantuntijaa kymmenestä eri kunnasta etelärannikolta napapiirille. Haastatellut asiantuntijat edustivat useita näkökantoja ja rooleja kuntaorganisaatioiden sisällä suunnittelusta rakentamiseen ja johtamiseen. Näin pyrimme rakentamaan kokonaisvaltaista ymmärrystä kaupunkivihreän ja viherrakentamisen tilasta suomalaisissa kunnissa.

Haastattelut toteutettiin 30.10.-27.11.2024 välisenä aikana. Haastattelut toteutettiin etäyhteyksin.

Selvityksen toteutti Frankly Partners Kekkilä BVB:n toimeksiannosta.

Espoo
Helsinki
Jyväskylä
Kotka
Kuopio

Lahti
Oulu
Pori
Rovaniemi
Tampere

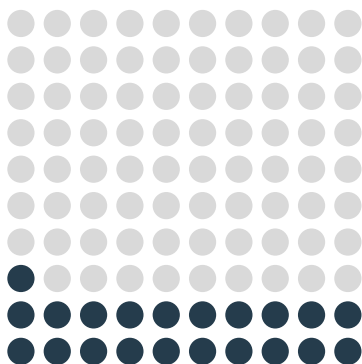
Kaupungit ovat uusien haasteiden edessä

Ilmastonmuutos kirittäjänä

Ilmastonmuutos ja yleistyvät sään ääri-ilmiöt haastavat kaupunkeja ympäri maailman monin uusin tavoin, tulvat, helteet ja myrskyt etunenässä.

Useat kaupungit ovat aloittaneet haasteisiin varautumisen ja sopeutumisen. Tässä tärkeänä työkaluna on kaupunkivihreä (1). Kaupunki-vihreän rooli esimerkiksi lämmön säätelyssä ja hulevesien hallinnassa on merkittävä.

Kaupunkien merkitys haasteiden ratkaisijana on suuri. Kaupungit voivat monin tavoin vaikuttaa syntyviin päästöihin, yhdyskuntarakenteen kehitykseen, liikkumistapoihin ja tehtäviin infraratkaisuihin (2). Kaupungit tuntevat paikalliset erityispiirteet ja voivat täten tehdä ympäristöönsä parhaiten sopivia ratkaisuja.

Kuvaaja 1. Vain 21 % kunnista pitää todennäköisenä, että Suomen tavoite olla hiilineutraali 2035 mennessä toteutuu (2).

Kunnianhimoisia tavoitteita

Vastatakseen ilmastonmuutoksen haasteisiin, suomalaiset kunnat ovat asettaneet itselleen kunnianhimoisia tavoitteita. Kyse ei ole pienestä ilmiöstä: ylivoimainen enemmistö suomalaisista asuu ilmastotavoitteita asettaneissa kunnissa (2).

Asetetut tavoitteet tähtäävät päästöjen vähentämiseen ja hiilineutraaliuteen, kiertotalouden edistämiseen sekä kestävä kehityksen tukemiseen. Energiatohokkuuden lisääminen, kestävä liikunnan mahdollistaminen ja luonnonvarojen kestävä käyttö ovat kuntia yhdistäviä toimenpiteitä. Toimenpiteiden painotukset sekä aikataulut kuitenkin vaihtelevat.

Tavoitteisiin yltämistä ei kuitenkaan pidetä varmana. Vain 21 % kunnista pitää todennäköisenä, että Suomen tavoite olla hiilineutraali 2035 toteutuu (2).

Haastattelemamme asiantuntijat nostavat tyypillisiksi haasteiksi esiin muun muassa resurssien, osaamisen ja poliittisen sitoutumisen puutteet.

Tummista pilvistä huolimatta kunnat näkevät vastuullisuustyössä myös monia myönteisiä puolia. Vastuullisemmilla toimintatavoilla voidaan saavuttaa kustannussäästöjä, parantaa kunnan imagoa (2) sekä edistää asukkaiden viihtyisyyttä.

(1) [World Economic Forum](#)

(2) [Kuntaliitto](#)

Kaupunkivihreä auttaa haasteiden ratkaisussa

Roolia ei täysin ymmärretä

Kaupunkivihreällä on merkittävä, mutta usein vaivallisesti hyödynnetty rooli kuntien ilmasto- ja vastuullisuustavoitteisiin pääsemisessä. Tavoiteasetannassa kaupunkivihreän ratkaisuihin panostaminen loistaa poissaolollaan.

Kuntien vastuullisuustyön painopisteet sijaitsevat usein muualla. Haastattelemiemme asiantuntijoiden mukaan kaupunkivihreää voidaan kunnissa aliarvioida.

Viherrakentaminen nähdään "pelkkänä viimeistelynä" ja "harmaan infran pikkuisarena".

Kaupunkivihreän merkitys on kuitenkin kiistämätön. Esimerkiksi Helsingissä yli puolet hiilensidonnasta tapahtuu puistoissa, piholla ja katualueilla. Yhtälössä maaperän osuus on merkittävä (3).

Samanaikaisesti kaupunkivihreä on hupeneva luonnonvara, sillä sen määrä on vähentynyt 1970-luvulta asti (4). Jotta kunnat pääsevät asettamiinsa vastuullisuustavoitteisiin, tulee kaupunkivihreän tarjoamia työkaluja ottaa enenevässä määrin käyttöön.

Tässä työssä ymmärryksen lisääminen on avainasemassa. Kaupunkiorganisaatioiden eri puolilla ja eri rooleissa viherrakentamisen ja kaupunkivihreän ratkaisujen edistäminen nähdään eri tavoin. Jotta vaikuttavia ratkaisuja saadaan tehtyä, tulee ensimmäisenä luoda kuntaorganisaatiossa yhteinen tilannekuva.

Hyödyt ovat moninaiset

Kaupunkivihreän moninaiset hyödyt hiilensidontaan, viihtyisyyteen ja kustannussäästöihin ovat jääneet pienemmälle huomiolle. Kaupunkivihreä edistää myös ilmastonmuutokseen sopeutumista muun muassa auttamalla hulevesien ja lämpötilojen hallinnassa, tarjoamalla ekosysteemipalveluita sekä edistämällä monimuotoisuutta.

Kuvaaja 2. Helsingissä 56 % hiilensidonnasta tapahtuu muualla kuin metsissä eli puistoissa, piholla ja katualueilla (3).

Hyödyt näkyvät kuntalaisten arjessa. Kaupunkivihreä tukee asukkaiden hyvinvointia (5) ja viihtyvyyttä sekä voi kasvattaa kunnan vetovoimaa ja tunnettuutta. Monet varmasti tuntevat Espoon Tapiolan puutarhakaupunkina ja Kotkan kuuluisat puistot.

Kaupunkivihreä ja vastuulliset toimintatavat tuovat usein myös säästöjä. Esimerkiksi olemassa olevien maamassojen ja erilaisten kierrätysratkaisujen hyödyntäminen urakoissa voivat tuoda säästöjä kokonaiskustannuksissa. Myöskään kaupunkivihreän epäsuoria vaikutuksia terveydelle ei tule unohtaa.

(3) [Co-Carbon-hanke](#)

(4) [Co-Carbon-hanke](#)

(5) [Co-Carbon-hanke](#)

"Kasvualustojen rooli vastuullisuustavoitteille on suuri.

Jos lähdetään laskemaan hiilijalanjälkeä ja lisäämään hiilen sitomista, ei me niitä kaduilla tavoiteta.

Kyllä viherrakentamisessa on ne työkalut, joilla tavoitteisiin päästään."

Suunnittelija, suuri kaupunki

Kunnat ovat eri vaiheissa kaupunkivihreän edistämässä

Asiantuntijahaastattelujen perusteella olemme tunnistaneeet kolme suomalaisen kunnan yleistyyppiä viherrakentamiseen ja kaupunkivihreän suhtautumisen pohjalta. Kunnat voivat sijoittua eri teemoissa eri kohtiin: yhtäällä voidaan olla ensimmäisillä tasoilla, kun toisissa teemoissa voidaan olla pitkälle edistyneitä. Työkalu auttaa kuntia hahmottamaan miten he vertautuvat muihin suomalaisin kuntiin, millaisissa teemoissa he ovat edistyneempiä ja missä riittää enemmän kehitettävää.

	Siemenet 	Taimet 	Puut
Suhtautuminen viherrakentamiseen ja rahankäyttöön	PAKOLLINEN PAHA Viherrakentaminen nähdään infrarakentamisen viimeistelyvaiheena, joka heijastuu budjetteihin, hankinnat tehdään hintavetoisesti	TEOT LAAHAAVAT Tiedostetaan viherrakentamisen rooli kuntalaisten hyvinvoinnille ja hankinnoissa haluttaisiin soveltaa vastuullisuuskriteeristöä, mutta käytäntö on eri asia	LAAJA ARVOSTUS Arvostus näkyy rahankäytössä: viherrakentamisesta ollaan ylpeitä ja hankinnoissa pyritään soveltamaan vastuullisuuskriteeristöä
Kunnan vastuullisuus-tavoitteet	MINIMIVAATEET Kunta pyrkii täyttämään kansallisen ja kansainvälisen sääntelyn asettamat reunaehdot	TAVOITTEIDEN NOSTO Kunta on asettanut tilanteeseensa sopivia minimivaateet ylittäviä tavoitteita, mutta käytäntö etsii vielä uomaansa	KUNNIANHIMON TASO Kunta haluaa ylittää sääntelyn vaatiman tason ja siihen päästäkseen kehittää itse toimintatapoja ja ohjeistuksia, jotka virallistetaan kuntatasolle
Suhtautuminen vastuulliseen viherrakentamiseen	VASTUULLISUUS RAJATTUA Viherrakentamista tehdään taloudellisuuden ja turvallisuuden lähtökohdista; ohjaavana ajatuksena tehdä laadukasta ja turvallista hyvään hintaan	VASTUULLISUUS TAVOITTEENA Ympäristönäkökulmat tiedostetaan ja pyritään huomioimaan, mutta päätöksenteossa ympäristö voi jäädä muiden tekijöiden jalkoihin	VASTUULLISUUS LÄHTÖKOHTANA Vastuullisuus mielletään kokonaisvaltaisesti ja eri näkökulmat huomioidaan läpileikkaavasti suunnittelusta toteutukseen
Edistyminen vastuullisessa viherrakentamisessa	LÄHTÖKUOPISSA Koetaan nykyisten toimenpiteiden riittävän, joten tarvetta muuttaa toimintatapoja ei nähdä	LAPIO KÄDESSÄ Tiedostetaan millaisia asioita tulisi huomioida, mutta ei aina tiedetä miten sillä vakiintuneita toimintatapoja ole	KÄDET MULLASSA Kehitetään aktiivisesti itse uusia toimintatapoja ja ratkaisuja vastuullisuustavoitteisiin pääsemiseksi
Kehittyminen ja tiedon tarpeet	LASTUNA LAINEHILLA Toimitaan pitkälti kuten totuttu, tietotaitoa päivitetään tilaisuuden tullen esim. messuilla	AKTIIVISTA TIEDONJANOJA Pyritään kehittämään, vaihdetaan tietoa kunnan sisällä ja seurataan muiden kaupunkien esimerkkiä	UUDEN TUOTTAMISTA Tehdään käytännön kokeiluja ja tuotetaan uutta tietoa, jota jaetaan aktiivisesti kotimaassa ja ollaan tiedonjanoisia ulkomailta

Ratkaisuja hyödynnetään epäjohdonmukaisesti

Haasteena johtaminen

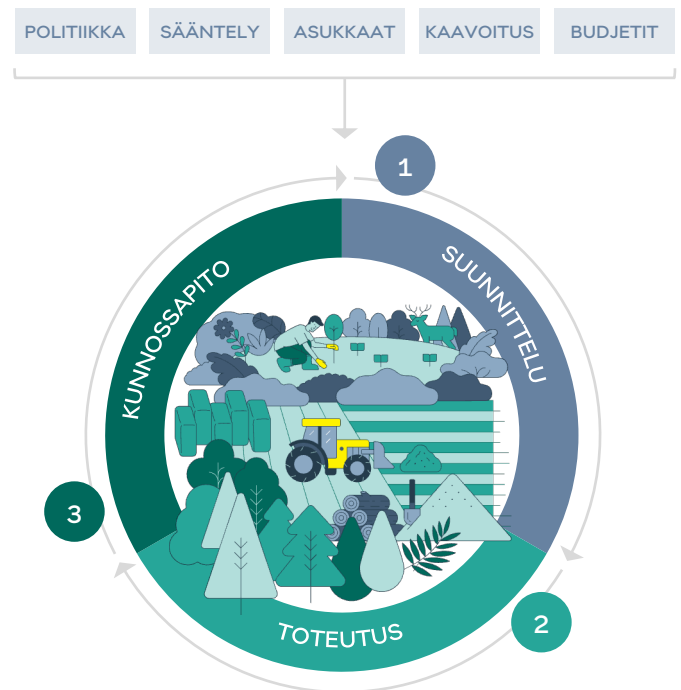
Kaupunkivihreää edistetään kunnissa viherrakentamisen toimesta. Viherrakentamishankkeet ovat monipolvisia prosesseja, joiden suuntaviivat annetaan usein jo kaavoitusvaiheessa. Prosesseissa on mukana moninainen joukko sidosryhmiä: poliittinen päätöksenteko, asukkaat, suunnittelu, toteutus, kunnossapito ja urakoitsijat sekä muut ulkoiset kumppanit. Toimijoita on paljon, mikä monimutkaistaa kokonaisuuden johtamista.

Tyypillisesti kunnat ovat organisoituneet yksiköihin, jotka vastaavat tietystä prosessin osa-alueesta. Yksiköillä on usein myös omat tavoitteensa ja budjettinsa. Tämä haastaa viherrakentamisen johtamista ja vastuullisuuden edistämistä, sillä prosesseissa toimijoita on hyvin useita eikä selvää kotipesää vastuullisuudelle ole aina määritelty. Vaikka kunnissa on usein erilaisia foorumeita ja työryhmiä, ovat kokonaisuuden johtaminen ja omistajuus epäselviä. Lopputuloksena voi syntyä hankausta eri toimijoiden välillä.

Prosessiin liittyy myös useita epävarmuustekijöitä, jotka haastavat kokonaisuuden johtamista. Esimerkiksi kaavoitus voi juuttua aloilleen pidemmäksi aikaa, joka puolestaan voi haastaa maamassojen koordinoitua eri kohteiden välillä ja täten haastaa kiertotalouden toteutumista. Myös ulkopuolelta tuleva aikataulupaine urakoiden loppuunsaattamisesta tai osaamisen ja tilan puute asettavat kaikki reunaehdot ratkaisuiden hyödyntämiselle.

"Vastuullisuustavoitteet ovat strategiatasolla. Mutta mitä ne ovat kussakin yksikössä, ei ole mietitty."

Rakennuttaja, keskisuuri kaupunki

Kuvaaja 3. Viherrakentamisen prosessin eri vaiheissa on monia vaikuttajia ja riippuvuuksia

Painopisteet ja suhtautuminen määrittävät edistymistä ratkaisujen hyödyntämisessä

Haastatteluissa selvisi, että kunnat eroavat siinä millaisia kaupunkivihreän ja viherrakentamisen ratkaisuja he tällä hetkellä hyödyntävät. Eri painotukset lähestymistavoissa johtuvat tyypillisesti paikallisista erityispiirteistä, resursseista ja osaamisesta, mutta myös suhtautumisesta. Myös edistyminen ratkaisujen hyödyntämisessä on eritahtista. Jaottelu auttaa kuntia hahmottamaan omaa vertautumistaan muihin kuntiin ja kartoittamaan tulevaisuuden mahdollisuuksia sekä ylipäänsä korostaa yhteistyön ja tiedonjaon merkitystä.

	Siemenet 	Taimet 	Puut
Tyypilliset vastuullisen viherrakentamisen ratkaisut	KIERRÄTYS KUNNIASSA Halutaan tehdä laadukkaita valintoja halvalla sekä pitää erityisesti kiviainekset ja kalusteet kierrossa mahdollisimman pitkään	UUDEN KOKEILUA Kiertotalouteen pyritään ja maamassoja seulotaan, tehdään kokeiluja uudemmissa ratkaisuissa kuten biohiilen saralla	UUDEN LUOMISTA Laajasti eri ratkaisuja käytössä ja uusia kehitetään, toimenpiteitä vaaditaan myös muilta arvoketjun toimijoilta, tekeminen systemaattista
Kasvualustat	LAATU EDELLÄ Kasvualustojen merkitystä vastuullisuustavoitteille ei tunnusteta, tärkeintä on saada rikkakasvi- ja vieraslajivapaata sekä helppohoitoista alustaa	INNOSTUSTA LÖYTYY Maaperää kiinnostukselle on ja esimerkiksi hulevesien imeyttämisestä puhuminen on valtavirtaa, tietotaitoa toteutuksesta ei laajasti	AKTIIVISIA TEKOJA Tiedostetaan alustojen merkitys hiilitasapainossa, ilmastonmuutokseen sopeutumisessa ja tehdään asianmukaisia toimenpiteitä
Kierrättäminen ja resurssitehokkuus	PIENIÄ NOROJA Kierrätetään kalusteita ja reunakiviä, saatetaan hyötykäyttää maa-ainesta tilaisuuden tullen, nähdään erityisesti taloudellisten linssien läpi	VUOLAITA PUROJA Kierrättäminen nähdään tavoiteltavana, paikalla olevia maamassoja seulotaan kohteesta riippuen, ei systematiikkaa	ISOJA JOKIA Kierrätetyissä tuotteissa ja maamassoissa systematiikkaa, vaaditaan kierrätettyjä kasvualustoja urakoitsijoilta
Sopeutuminen ilmastonmuutokseen	EI SUUNNITELMIA Ilmastonmuutokseen ja sään ääri-ilmiöihin sopeutuminen ei ole vielä vakiinnuttanut asemaansa	PAIKALLISTA TEKEMISTÄ Tehdään testejä, pilotteja ja kokeillaan uusia ratkaisuja erityisesti hulevesien hallintaan ja imeyttämiseen liittyen	LAAJAKATSEINEN LÄHESTYMINEN Monipuolinen ymmärrys ilmastonmuutoksen vaikutuksista kaupunkiympäristölle: hulevedet, lämpösaarekkeet, latvapeittävyys, kasvivalinnat
Monimuotoisuus	PAIKALLISET ERITYISPIIRTEET Kiinnitetään huomiota kasvivalintoihin, jotta ne sopivat paikallisiin olosuhteisiin nyt, tehdään hyönteishotelleja ja niittyjä	HUOMIO NÄKYVÄSSÄ Valitaan monimuotoisia kasveja, jotta ne sopivat paikallisiin olosuhteisiin nyt ja tulevaisuudessa, sekä muuhun näkyvään viherrakentamiseen	NÄHDÄÄN PINNAN ALLE Näkyvän lisäksi kiinnitetään huomiota pinnan alle ja eläviin kasvualustoihin

"Meidän pitää osata
löysentää nutturaa.

Meidän mielestämme hyvin
hoidettu on särmää ja
säntillistä ja siistiä, ja sen
tekeminen maksaa paljon.

Kaupunki voi saada vihreyttä
ja vehreyttä sillä tavalla, että
saa olla runsasta."

Rakennuttaja, suuri kaupunki

Parhaisiin lopputulemiin yhteistyöllä ja avoimuudella

Jaettu tulevaisuuskuva

Kuntien asiantuntijoilla on yksimielinen näkemys kaupunkivihreän merkityksen korostumisesta tulevaisuudessa. Ajan henki ja kuntalaisilta tulevat toiveet näkyvät jo kuntaorganisaatioissa: asukkaiden toiveissa korostuvat luonnon monimuotoisuuden sekä ympäristön luonnonmukaisuuden lisääminen. Lisäksi sääntelykehikko korostaa entisestään kaupunkivihreän ratkaisuja.

Keskusteluissa viherrakentamisen tulevaisuudensuunnista vilahtelevat ratkaisut kuten biohiilen lisääntyvä käyttö, hulevesien imeyttämisen valtavirtaistuminen, maamassojen entistä parempi kierrättäminen, viherkatot ja hiilijalanjäljen mittaaminen. Ratkaisut halutaan ulottaa myös urakointipuolelle hankintakriteeristön avulla. Biodiversiteetin tukemisesta maanpinnan alapuolella elävien kasvualustojen avulla povataan seuraavaa isoa juttua. Mutta miten uudet ratkaisut saadaan osaksi viherrakentamisen valtavirtaa?

Tarvetta tiedolle ja teoille

Kunnista löytyy jo nykyisellään hyviä yhteistyömalleja viherrakentamisen ympäriltä. Tietoa jaetaan sekä kuntien sisällä että niiden välillä. Pisimmällä olevat ovat löytäneet kumppaneita myös akateemisesta maailmasta. Samaan aikaan kuntien asiantuntijat tunnistavat, että tietotaito uusissa ratkaisuisa on vähäistä – tarvitaan lisää tutkittuun tietoon pohjautuvaa ymmärrystä käytöstä ja vaikuttavuudesta.

Tässä kohtaa katseet kääntyvät ulkoisiin kumppaneihin, jotka voivat tuoda prosessiin paitsi apua kullekin kunnalle optimaalisten ratkaisujen löytämiseen ja osaamista ratkaisuiden teknisistä ominaisuuksista ja käyttötavoista myös käytännön resursseja esimerkiksi kierrättämiseen ja maamassojen hyödyntämiseen.

Tieto yksinään ei kuitenkaan johda vaikuttavampaan tekemiseen, vaan tarvitaan myös toimintaa. Viherrakentamisen johtamisen tulee olla kokonaisvaltaista, jotta voidaan synkronoida prosessin kaikkien osapuolten liike kohti yhteisiä, mitattavia tavoitteita. Olennaista on varmistaa, etteivät vastuulliseen viherrakentamiseen ohjaavat tavoitteet ja toteutus ole ristiriidassa. Näin voidaan lisäksi varmistaa, että esimerkiksi eri työryhmissä tehty työ ja pohdinta saadaan kokonaisuuden hyödyksi. Yhtenä mahdollisuutena ovat kuntien omat suunnitteluohjeet.

Viherrakentamisen vieminen vastuullisempaan suuntaan vaatii myös ympäristövastuun asettamista vaatimukseksi hankinta- ja kilpailutus kiteereissä sekä asennetyötä urakoitsijoiden keskuudessa.

Yhteistyöllä ja rohkeudella asettaa rima pykälän korkeammalle seuraavan askeleen ottaminen on mahdollista. Tästä osoituksena on esimerkiksi Tukholman uudistetut kaupunkivihreän suunnitteluohjeet.

Uudet suunnitteluohjeet ohjaavat kaupunkivihreän kehitystä Tukholmassa

Kasvualustat suunnitteluohjeiden keskiössä

Kaupunkivihreän edelläkävijät kehittävät omia suunnitteluohjeita, jotka edistävät kuntien ilmasto- ja vastuullisuustavoitteisiin yltämistä. Esimerkiksi Tukholman kaupunki julkaisi uudet kaupunkivihreän suunnitteluohjeet loppuvuodesta 2024.

Tukholman kaupungin uudistetut suunnitteluohjeet kiinnittävät aiempaa enemmän huomiota kasvualustojen merkitykseen viherrakentamisessa, erityisesti kaupunkipuiden ja viheralueiden kasvualustaratkaisuihin. Ohjeiden keskeisenä tavoitteena on pystyä aiempaa paremmin hallitsemaan hulevesiä.

Suunnitteluohjeissa on annettu paljon tilaa uusille kasvualustaratkaisuille. Esimerkiksi biohiili on nostettu ohjeissa keskeiseen osaan. Suuri osa ohjeistuksessa mainitusta kasvualustaratkaisusta sisältää biohiiltä, jonka lisäämisellä kasvualustoihin kehitetään kaupunkialueiden hiilinieluja ja kompensoidaan viherrakentamisessa syntyviä päästöjä.

Uudet ohjeet osoittavat suuntaa rohkealle ja kunnianhimoiselle tavalle maksimoida kasvualustojen positiivinen vaikutus päästöjen vähentämiseen ja ilmastonmuutoksen torjuntaan.

Kekkilän tytäryhtiö Hasselfors Garden on toimittanut suunnitteluohjeiden mukaisia kasvualustoja Tukholman kaupungille useiden vuosien ajan.

Julkaisija

Kekkilä on osa Kekkilä-BVB:tä, joka on Euroopan johtava puutarha-alan yritys. Toimitamme tuotteita ja palveluja ammattimaisille kasvihuoneviljelijöille, vähittäiskaupalle, kuluttajille ja viherrakentajille yli 100 maahan ympäri maailmaa. Yhdessä asiakkaidemme kanssa kasvatamme fiksummin terveellisempää ruokaa ja vihreämpiä elinympäristöjä.

Yhteystiedot

Kekkilä-BVB Oy
Ratatie 11 A
001300 Vantaa

p. 020 790 4800
asiakaspalvelu@kekkiila.fi
kekkiila-bvb.com

Care for life.